

DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-57-80>

УДК 33.336

Ромаш Кирило Володимирович

аспірант,

Державний вищий навчальний заклад

«Приазовський державний технічний університет»

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-5932-6410>**Kyrylo Romash**

State Higher Education Institution “Pryazovskyi State Technical University”

АНАЛІЗ ПЕРЕВАГ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ КРИПТОВАЛЮТИ ТА ЇЇ ВПЛИВУ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ ТА В СВІТІ

ANALYSIS OF THE BENEFITS OF CRYPTOCURRENCY LEGALIZATION AND ITS IMPACT ON PROMOTING ECONOMIC DEVELOPMENT IN UKRAINE AND WORLDWIDE

Анотація. У статті проаналізовано потенційні вигоди та перспективи легалізації криптовалют в Україні у контексті посилення економічної стабільності держави та стимулювання її сталого розвитку. Розглянуто ключові положення законопроекту, поданого на розгляд Верховної Ради України, зокрема питання оподаткування операцій з цифровими активами, механізми регулювання криптовалютного ринку та обов'язки власників криптогаманців. Окрему увагу приділено міжнародному досвіду впровадження правового регулювання криптовалют, де ліцензування криптокомпаній і державний нагляд сприяли підвищенню прозорості ринку, захисту інвесторів та розвитку фінансових інновацій, покращення фінансової інклюзії для усіх верств населення, а також збільшенню швидкості транзакції міжнародних переказів та зменшення розміру комісії за виконання даних операцій.

Ключові слова: криптовалюта, легалізація, регулювання, цифрові активи, транзакції, міжнародні перекази.

Summary. This paper analyzes the potential benefits and long-term prospects of legalizing cryptocurrencies in Ukraine in the context of strengthening national economic stability, improving financial resilience, and ensuring sustainable economic development. It examines the key provisions of a draft law submitted to the Verkhovna Rada of Ukraine, with special focus on taxation of operations involving digital assets, mechanisms of market supervision and regulation, and the legal obligations of crypto-wallet owners. The study highlights the importance of legal certainty for reducing systemic risks, increasing transparency, and creating a predictable environment for businesses and investors. The research also integrates international experience based on global analytical data, which identifies that cryptocurrencies are currently legal in 119 countries and four British Overseas Territories, which indicates rapid global acceptance of digital assets as a new financial instrument. Europe demonstrates the highest level of legal recognition, where 39 out of 41 countries allow the legal use of cryptocurrency, while most countries in North and South America and Asia also show high levels of legal tolerance. At the same time, Africa remains one of the regions with the lowest share of countries that have fully legalized cryptocurrencies, which reflects uneven global development of regulatory approaches. An important conclusion of the study is that legal recognition alone is not sufficient for the stable development of the crypto market. Only about half of the countries where cryptocurrencies are legal have introduced comprehensive regulatory frameworks that cover licensing, taxation, consumer protection, and anti-money-laundering requirements. The experience of the European Union and Japan demonstrates that clear licensing systems and strict compliance standards can significantly increase trust in crypto markets. In contrast, fragmented regulatory approaches in some large economies illustrate the risks of legal uncertainty for both investors and market participants. Overall, the international experience analyzed in this paper shows that balanced and well-designed state regulation of cryptocurrencies can contribute to economic growth, enhance financial inclusion, improve the efficiency and speed of cross-border payments, reduce transaction costs, and accelerate the integration of innovative financial technologies, which is particularly relevant for Ukraine.

Keywords: cryptocurrency, legalization, regulation, digital assets, transactions, international transfers.

Постановка проблеми. Процеси цифрової трансформації світової економіки суттєво змінюють традиційні підходи до організації фінансових відносин. Одним із найбільш дискусійних явищ останніх років є поява та активне поширення криптовалют, які дедалі частіше використовуються не лише як інвестиційний інструмент, а і як засіб розрахунків та збереження вартості. Попри зростання популярності цифрових активів, у багатьох країнах досі відсутні чітко визначені правові механізми їх обігу, оподаткування та державного контролю.

Для України актуальність цієї проблематики посилюється необхідністю модернізації фінансової системи, розвитку інноваційного підприємництва та пошуку нових джерел економічного зростання. Неконтрольований обіг криптовалют створює ризики відтоку капіталу, ухилення від оподаткування та зростання тіньового сектору, водночас залишаючи поза правовим полем значну частину фінансових операцій у цифровому середовищі. Відсутність прозорих правил функціонування ринку цифрових активів обмежує можливості залучення інституційних інвесторів та міжнародних фінансових партнерів.

Світовий досвід демонструє різні моделі інтеграції криптовалют у національні економіки – від повної легалізації та впровадження спеціалізованих режимів регулювання до жорстких обмежень або часткових заборон. Така неоднорідність підходів формує як додаткові бар'єри для міжнародної співпраці, так і потенціал для запозичення ефективних інструментів державної політики. У цьому контексті виникає потреба у ґрунтовному аналізі економічних переваг легалізації криптовалют та оцінці їх можливого впливу на розвиток економіки України й світової економічної системи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тематика легалізації криптовалют в Україні та зарубіжний досвід в цій сфері стали предметом наукових пошуків як українських так і іноземних науковців, таких як В. Воробець [1], Дарчик Д.М. [2], Amase W. [3], Рафальська А.М. [4] та багатьох інших. В роботах вітчизняних вчених аналізуються сучасні підходи до розуміння криптовалют як цифрового активу, розглядаючи її як новітню форму грошей або об'єкт цивільних прав, приділяється увага положенням Закону України «Про віртуальні активи», аналізується міжнародний досвід регулювання криптовалют, зокрема у США, Канаді, Японії та країнах Європейського Союзу. Особливий акцент зроблено на європейському регламенті Markets in Crypto Assets (MiCA), який може стати основою для формування єдиної нормативної бази в Україні. В той же час в роботах іноземних науковців розглядається світовий досвід впровадження криптовалют як платіжного інструменту на державному рівні, наводиться статистична інформація щодо

існування чіткої законодавчої бази в тих чи інших країнах, та наводяться основні переваги отримані внаслідок легалізації криптовалют, зокрема сприяння економічному зростанню, розширення фінансової інклюзії, підвищення ефективності та швидкості транскордонних платежів, зменшення транзакційних витрат і прискорення інтеграції інноваційних фінансових технологій, що є особливо актуальним для України.

Метою статті є проведення аналізу світової практики щодо легалізації криптовалют на державному рівні, визначення основних переваг та її можливого впливу на розвиток економіки України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Бурхливий розвиток інформаційних технологій у ХХІ столітті зумовив появу незвичайних грошових символів, а саме так званих «цифрових (крипто) грошей». Перші ідеї створення криптовалют почали зароджуватися в кінці 90-х років минулого століття. Саме той час характеризується початком поширення мережі Інтернет, а комп'ютерні технології стали використовуватися персонально. У цей час з'явилися перші, ще нечіткі і необроблені, концепції віртуальних валют, в основі роботи яких лежить криптографія – наука про методи шифрування інформації. Криптовалюти – це засоби обміну в Інтернеті, який використовує криптографічні функції для здійснення фінансових операцій. Криптовалюти використовують технологію блокчейн для досягнення децентралізації, прозорості та незмінності [4].

Ще декілька років тому ринок криптовалют в Україні фактично не мав чіткого правового статусу та перебував у правовій невизначеності. Операції з купівлі та продажу цифрових активів здійснювалися вільно, однак відсутність нормативної бази створювала підвищені ризики для учасників ринку: інвестори не мали гарантій захисту своїх коштів, діяльність криптобірж не контролювалася державою, а власники криптоактивів не могли повною мірою захистити свої права в правовому полі.

Прийняття у 2022 році закону «Про віртуальні активи» стало важливим етапом у формуванні регулювання цієї сфери. Вперше на законодавчому рівні криптовалюта була визнана об'єктом цивільних прав, що дозволило офіційно володіти нею та здійснювати операції з нею. Крім того, документ створив передумови для легальної діяльності криптовалютних бірж і закріпив право власників на судовий захист. Водночас відсутність деталізованих правил оподаткування та ефективних механізмів державного нагляду не дала можливості повністю впорядкувати функціонування ринку.

Певні позитивні зрушення відбулися у 2025 році, коли парламент підтримав у першому читанні законопроект, спрямований на комплекс

сне врегулювання обігу криптовалют. У разі його остаточного ухвалення, з 1 січня 2026 року криптовалютний ринок України зможе функціонувати в умовах чітких та прозорих правових правил [5].

Аналізуючи світовий досвід, можна констатувати факт, що у більшості розвинених держав світу криптовалюти вже мають законний статус, включаючи США, Австралію, Канаду та Японію. За інформацією аналітичного ресурсу CoinGecko, станом на кінець 2024 року понад 119 країн офіційно дозволили використання цифрових валют у цивільному обігу. У цих юрисдикціях, як і в багатьох інших, функціонують встановлені податкові режими для операцій із цифровими активами. Це означає, що понад половина країн світу вже легалізували криптовалюту. 64,7% держав, які узаконили криптовалюту, – це країни, що розвиваються, переважно в Азії та Африці.

Водночас із 119 країн, де криптовалюта легалізована, 20 (16,8%) запровадили банківські обмеження. Такі заборони обмежують можливість фінансових установ взаємодіяти з криптовалютними біржами або користувачами.

Європа перебуває серед світових лідерів за рівнем легалізації криптовалют: 39 із 41 проаналізованих країн (95,1%) визнають її законність. Північна Македонія є єдиною європейською державою, де криптовалюта залишається незаконною, тоді як правовий статус у Молдові досі залишається невизначеним [3].

Європейський Союз у червні 2023 року запровадив комплексне регулювання ринку криптоактивів – Markets in Crypto-Assets (MiCA), яке встановлює єдині правила випуску та надання послуг, пов'язаних із криптоактивами, на всій території ЄС [6].

MiCA поширюватиметься на криптоактиви, які не регулюються чинним законодавством про фінансові послуги. Ключові положення для тих, хто випускає й торгує криптоактивами (включаючи токени, пов'язані з активами і токени електронних грошей) охоплюють прозорість, розкриття інформації, авторизацію і нагляд за транзакціями. Споживачі будуть краще поінформовані про ризики, витрати та витрати, пов'язані з їх діяльністю. Крім того, нова правова база сприятиме цілісності ринку та фінансовій стабільності шляхом регулювання публічних пропозицій криптоактивів. Узгоджений текст MiCA включає заходи проти маніпулювання ринком і запобігання відмиванню грошей, фінансуванню тероризму та іншим злочинним діям. Цей документ стане законом у кожній з 27 країн – членів ЄС [7].

Україна, у свою чергу, декларує намір гармонізувати національне законодавство з положеннями цього регламенту з метою поступової інтеграції у європейський правовий простір [6].

Серед 31 країни Америки 24 держави (77,4%) визнають криптовалюту легальною. Болівія є єди-

ною країною регіону, де використання криптовалюти заборонене. Ще шість країн Американського континенту – Гватемала, Гаяна, Гаїті, Нікарагуа, Парагвай та Уругвай – наразі не визначили офіційну позицію щодо криптовалют.

В Африці криптовалюту легалізовано лише у 17 з 44 країн (38,6%), тоді як в Азії 35 із 45 держав (77,7%) визнають її законний статус.

Лише 62 країни (52,1%) із 119, де криптовалюта є легальною, мають комплексне регулювання у цій сфері. З 2018 року, коли лише 33 юрисдикції мали такі норми, цей показник зріс на 53,2%. Серед 62 країн із сформованою системою регулювання 36 (58,0%) є окремими державами, 22 (35,5%) – членами Європейського Союзу, а 4 (6,5%) – британськими заморськими територіями. Примітно, що половина з них – розвинені економіки, а інша половина – країни, що розвиваються. Як бачимо, майже половина держав, які легалізували криптовалюту, досі не впровадила повноцінних регуляторних механізмів. Такий розрив між формальною легалізацією та практичним регулюванням створює ризики для захисту інвесторів і правової визначеності для бізнесу, який працює у сфері цифрових активів.

Натомість низка країн обрала шлях адаптації вже наявних нормативно-правових актів замість ухвалення спеціальних законів щодо криптовалют. У таких випадках до крипторинку застосовують чинне податкове законодавство, а також норми у сфері запобігання відмиванню коштів та фінансуванню тероризму (AML/CFT).

Провідні розвинені економіки, зокрема Франція, Японія та Німеччина, успішно сформули власні регуляторні моделі щодо криптовалют.

Водночас інші великі економіки, такі як Італія, Сполучені Штати Америки, Канада та Велика Британія, стикаються зі складнощами у впровадженні всеосяжних правил через участь кількох органів державної влади та фінансових регуляторів.

Країни-члени ЄС, своєю чергою, дотримуються загальноєвропейських правил регулювання криптоактивів, що забезпечує більш уніфікований підхід у межах Союзу.

Варто зазначити, що навіть у країнах з повною заборонаю (як-от Китай, Єгипет, Бангладеш, М'янма та ін.) деяка частина населення продовжує володіти криптоактивами, попри ризики чи санкції [3].

Розглянемо детальніше, що ж зміниться для власників криптовалют в Україні після прийняття закону. Ключовою зміною у новому підході є запровадження чітких податкових правил для операцій з криптовалютами. Передбачається, що доходи від таких операцій оподатковуватимуться за базовою ставкою податку на прибуток у розмірі 18% та додатково обкладатимуться військовим збором у розмірі 5%. Разом з тим для інвесторів планують запровадити перехідний пільговий

режим: упродовж першого року після набрання чинності законом діятиме знижена ставка 5% на операції з обміну криптовалюти на гривню чи інші офіційні валюти.

Окрім цього, держава має намір звільнити більшість операцій з віртуальними активами від оподаткування ПДВ. Виняток становитимуть лише невзаємозамінні токени (NFT) та цифрові токени, що надають право на отримання товарів або послуг. Такий підхід свідчить про прагнення держави уникнути подвійного податкового навантаження на криптоактиви та створити сприятливі умови для розвитку цього ринку.

Також планується чітке регулювання діяльності криптобірж та інших поставальників послуг у сфері віртуальних активів. Для таких суб'єктів буде запроваджено обов'язкове ліцензування та регулярну фінансову звітність. Це означає, що на вітчизняному ринку зможуть працювати лише офіційно зареєстровані та контрольовані компанії, що сприятиме зростанню рівня довіри з боку інвесторів і підвищенню захисту користувачів.

За орієнтовними оцінками, запровадження повноцінної легалізації криптовалют може забезпечувати значні додаткові надходження до державного бюджету. Очікується, що щорічні податкові поступлення можуть обчислюватися мільярдами гривень. Зокрема, навіть за умов часткового регулювання оподаткування діяльності криптобірж та доходів приватних інвесторів потенційні бюджетні надходження могли перевищувати 14 млрд гривень уже у 2023 році, а після впровадження повного комплексу нових правил прогнозовані обсяги здатні досягати близько 20 млрд гривень на рік.

Для суб'єктів господарювання це відкриває можливість легально здійснювати операції з цифровими активами, офіційно співпрацювати з банківськими установами, залучати інвестиційні ресурси на законних підставах і працювати в умовах прозорих та передбачуваних податкових правил. Для приватних інвесторів формування чіткої правової бази означає посилення гарантій захисту їхніх майнових прав і інвестиційних інтересів [5].

Висновки. Підбиваючи підсумки, можна стверджувати, що узаконення обігу криптова-

лют має потенціал принести відчутні переваги як власникам цифрових активів і підприємцям, які отримають правові гарантії та можливість працювати у легальному полі, так і державі, що зможе забезпечити додаткові надходження до бюджету. У найближчі роки криптовалюти здатні стати важливим інструментом посилення економічної стабільності та фінансової самостійності України.

Разом із тим результативність цього процесу безпосередньо залежить від якості нормативно-правового регулювання, узгодженості нових правил із загальною фінансовою стратегією держави та врахування кращих міжнародних практик у сфері цифрових активів. Водночас на практиці можливі певні ускладнення. Зокрема, через високу волатильність криптовалют і відсутність офіційного курсу НБУ виникають труднощі з визначенням податкової бази при декларуванні доходів. Крім того, наразі залишаються не до кінця врегульованими питання обліку витрат, пов'язаних із придбанням та зберіганням криптоактивів.

Важливим висновком дослідження є те, що саме легальне визнання криптовалют не гарантує стабільного розвитку ринку. Лише близько половини країн, де криптовалюти дозволені, впровадили повноцінні регуляторні системи, що включають ліцензування, оподаткування, захист прав користувачів та вимоги щодо запобігання відмиванню коштів. Приклади Європейського Союзу та Японії показують, що чіткі процедури ліцензування та суворе дотримання правил істотно підвищують довіру учасників ринку. Водночас фрагментарне регулювання у деяких великих економіках ілюструє ризики правової невизначеності як для інвесторів, так і для компаній, що працюють із криптовалютами.

У цілому, міжнародний досвід свідчить, що збалансоване та грамотно розроблене державне регулювання криптовалют може стати важливим чинником економічного зростання, сприяти розширенню доступу населення до фінансових послуг, підвищенню швидкості та ефективності міжнародних платежів, зниженню транзакційних витрат і прискоренню впровадження інноваційних фінансових технологій, що є достатньо значущим для української економіки.

Список використаних джерел:

1. Воробець В. Фіскальна складова легалізації криптовалют в Україні. *Економічний дискурс*. 2020. Вип. 1(2). С. 54–65. DOI: <https://doi.org/10.36742/2410-0919-2020-2-6>
2. Дарчик Г. М. Сучасний стан правового регулювання криптовалют в Україні. Зарубіжний досвід регулювання ринку криптовалют. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2025. Т. 2. № 87. С. 335–339. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.87.2.50>
3. Countries where cryptocurrency is legal vs illegal. URL: <https://www.coingecko.com/research/publications/crypto-legal-countries> (дата звернення: 08.12.2025)
4. Рафальська А. М. Перспективи розвитку криптовалют в Україні. *Вісник ДВНЗ «УжНУ» «Аналітичне-порівняльне правознавство»*. 2022. № 5. С. 301–305. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.05.56>
5. Легалізація криптовалют в Україні: нові правила гри для бізнесу та інвесторів. URL: <https://laf.com.ua/blog/lehalizatsiia-kryptovaluty-v-ukraini/> (дата звернення: 08.12.2025).

6. Легалізація криптовалют. Які країни узаконили цифрові гроші та яка ситуація в Україні. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/legalizatsiya-kriptovalyuti-ki-krayini-uzakonili-1715112486.html> (дата звернення: 09.12.2025).

7. Грицай С. О. Порівняльна характеристика правових засад оподаткування віртуальних активів в Україні: до їх легалізації та законодавчі перспективи. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2023. Вип. 30. № 4. С. 197–227. DOI: <https://doi.org/10.31359/1993-0909-2023-30-4-197>

References:

1. Vorobets V. (2020) Fiskalna skladova legalizatsii kryptovalyut v Ukraini [Fiscal Component of Cryptocurrency Legalization in Ukraine]. *Ekonomichnyi diskurs – Economic discourse*, no. 1(2), pp. 54–65. DOI: <https://doi.org/10.36742/2410-0919-2020-2-6> (in Ukrainian)

2. Darchyk H.M. (2025) Suchasnyi stan pravovoho rehuliuвання kryptovaliuty v Ukraini. Zarubizhnyi dosvid rehuliuвання rynku kryptovaliut [Current State of Legal Regulation of Cryptocurrency in Ukraine. International Experience in Regulating the Cryptocurrency Market]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University*, vol. 2, no. 87, pp. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.87.2.50> (in Ukrainian)

3. Countries where cryptocurrency is legal vs illegal. Available at: <https://www.coingecko.com/research/publications/crypto-legal-countries>

4. Rafalska A.M. (2022) Perspektyvy rozvytku kryptovaliut v Ukraini [Prospects for the Development of Cryptocurrencies in Ukraine]. *Visnyk DVNZ “UzhNU” “Analitichne-porivnialne pravoznavstvo” – Bulletin of the State Higher Educational Institution “Uzhhorod National University” “Analytical and Comparative Jurisprudence”*, no.5, pp. 301–305. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.05.56> (in Ukrainian)

5. Lehalizatsiia kryptovaliuty v Ukraini: novi pravyla hry dlia biznesu ta investoriv [Legalization of cryptocurrency in Ukraine: new rules for business and investors]. Available at: <https://laf.com.ua/blog/lehalizatsiia-kryptovaliuty-v-ukraini/> (in Ukrainian)

6. Lehalizatsiia kryptovaliuty. Yaki krainy uzakonily tsyfrovi hroshi ta jaka sytuatsiia v Ukraini [Cryptocurrency legalization. Which counties have legalized the digital assets and what is the current situation in Ukraine]. Available at: <https://www.rbc.ua/rus/news/legalizatsiya-kriptovalyuti-ki-krayini-uzakonili-1715112486.html> (in Ukrainian)

7. Hrytsai S. O. (2023) Porivnialna kharakterystyka pravovykh zasad opodatkuvannia virtualnykh aktyviv v Ukraini: do yikh lehalizatsii ta zakonodavchi perspektyvy [Comparative Characteristics of the Legal Foundations of Taxation of Virtual Assets in Ukraine: Prior to Their Legalization and Legislative Prospects]. *Visnyk Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy – Bulletin of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, vol. 30, no. 4, pp. 197–227. DOI: <https://doi.org/10.31359/1993-0909-2023-30-4-197> (in Ukrainian)

Стаття надійшла до редакції 11.12.2025